

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת בִּשְׁלַח

י' שבט תשפ"ה

יציאת השבת:

17:57

ירושלים: 17:58

הפטרה: ותשר דבורה. אשכ' ודבורה אשה

ביום חמישי מו' בשבט

ברכת הלכנה

יציאת שבת ר"ת: 18:32

גיליון 901

כניסת השבת:

16:48

ירושלים: 16:43

"לחם מִשְׁנֶה"

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

ישנה סגולה לפרנסה טובה, ידועה ליודעי ח"ן, אשר התפרסמה בשנים האחרונות בקרב העם והיא לומר את פרשת המן ביום שלישי בשבוע בו קוראים פרשת בשלח, שנים מקרא ואחד תרגום. בודאי יש כוח סגולי בעצם האמירה, אך המעיין בפרשה זו ימצא שהיא מקפלת בתוכה את יסוד ההבנה מהי פרנסה טובה. אדם חושב שפרנסה טובה היא דווקא אם הוא מרוויח רווח עצום וכד', אך זה אינו מדויק. בפרשת המן אנו מגלים מושגים חדשים כמו: איש לפי אכלו, שפירושו שכל אחד קיבל לפי צורכו. המן לימד את בני ישראל לבקש את הצריך להם בלבד, הנותר היה מיותר!

וכן פירש רש"י (טז, יז): המרבה והממעיט - יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט וכשבאו לביתם ומדדו בעומר איש איש מה שלקטו ומצאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו, והממעיט ללקוט לא מצא חסר מעומר לגולגולת. וזהו גם גדול שנעשה בו: ובדרך זו פירש בעל הכלי יקר (טז, יח): "ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר. בעקידה כתב, שזה מופת על שכל מזונותיו של אדם קצובים לו לכדי חייו, וכשיצא האדם מן העולם המרבה בנכסים לא העדיף כי לא במותו יקח הכל, והממעיט בנכסים לא החסיר כי ה' נותן לכל בשר די מחסורו..."

לפי דברי הכלי יקר הנחת צנצנת המן למשמרת היתה, "להודיע שלא נתנו עדות הלוחות כי אם לאוכלי המן". אין הכוונה שהתורה נתנה רק לאנשי דור המדבר, אלא לכל מי שינהג כמו אוכלי המן, שיהא עמל לצורך מחיית ביתו בלבד, ואת יתר עתותיו יקדיש ללימוד התורה. בודאי נכונים הדברים גם לימנו, רק צריך שהאדם יאמין בכל לבו שכך הוא וינצל את עתותיו לתורה ומצוות, אז יראה עין בעין את נסי ה', הון את כל ברייתו בחן, בחסד וברחמים.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

סדר טו' בשבט

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, ברחילו ורחימו, ורחימו ורחילו, ליחדא שם יו"ד ק"י בנא"ו ק"י ביחדא שלים (י-ה-ו-ה) בשם כל ישראל. הנה אנחנו באים לקיים מנהג ישראל עם קדושים, לברך על הפרות וללמד עליהם ביום הזה, כמו שתקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה, עם כל המצוות הקלוות בה, לתקן את שרשה במקום עליון. לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו. ויעלה לפניו יתברך כאלו כונו בכל הפגנות הראויות לכוון במצנה זו. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננהו:

על מיני מאפה מברך:

ברוך אתה ידוד א-להינו מלך העולם בורא מיני מזונות.

חיטה: חמשה דברים חביבין בחלה, החטים והשעורים והקסמין ושבלת שועל ושיפון, הרי אלו חביבין בחלה, ומצטרפין זה עם זה, ואסורין בחדש מלפני הפסח, ומלקצור מלפני העמר. ואם השרישו קדם לעמר, העמר מתירן. ואם לאו, אסורין עד שיבוא העמר הבא:

יין: יקח כוס יין או מיץ ענבים ויאמר: אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו: כבס ביין לבשו ובדס ענבים סותה. חקלילי עינים מיין, ולבן שנים מחלב: (בראשית מט, יא-י"ב). לבבתי אחתי כלה לבבתי באחת מעיניך באחד ענק מצורנגד: מה יפו דודך אחתי כלה מה טבו דודך מיין וריח שמנגד מכל בשמים: (מלוקט משיר השירים). ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד: (תהילים קד).

יברך בורא פרי הגפן: ויכוון לפטור כל שאר משקין.

סברי מרגן ועונים - לחיים

ברוך אתה ידוד, א-להינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

על פרי העץ מברך:

ואם יש לפניו משבעת המינים יקדים לברך על הפרי הקרוב יותר בפסוק ל"ארץ".

ברוך אתה ידוד א-להינו מלך העולם בורא פרי העץ:

ואם יש לו פרי חדש יברך גם ברכת שהחיינו:

ברוך אתה ידוד, א-להינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו

והגיענו לזמן הזה:

זיתים: המדל בזיתים, בית שמאי אומרים, וגם. ובית הלל אומרים, ישרש. ומודים במחליק עד שגוים. איזה הוא המדל, אחד או שנים. המחליק, שלשה, זה בצד זה. במה דברים אומרים, מתוך שלו. אבל מתוך של חברו, אף המחליק, ישרש: (משנה שביעית ד, ד).

תמרים: ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום. הדבלה, והתמרים, והחרובים, הארז, והפמון. הארז שבהוצה לארץ, כל המשתמש ממנו פטור: (משנה דמאי ב, א).

הרואה תמרים בחלום - תמו עונותיו שנאמר "תם עונך בת ציון" (ברכות נו) מה תמרה זו אין בה פסולת אלא תמרים לאכילה לולבין להליל חריות לסיכוך וכו'... כך הם ישראל אין בהם פסולת אלא מהם בעלי מקרא, מהם בעלי משנה, מהם בעלי אגדה, מהם בעלי מצות, מהם בעלי צדקות.

ענבים: המדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל, מתר להביא זרע אל תחת המותר. ואם הלך החדש, יחזירנו. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לקפר עזיו, והראהו גפן מדלה על מקצת תאנה. אמר לו, מה אני להביא זרע אל תחת המותר. אמר לו, מתר. והעלהו משם לבית המגנה, והראהו גפן שהיא מדלה על מקצת הקורה וסדן של שקמה, ובו קורות הרבה. אמר לו, תחת הקורה זו אסור, והשאר מתר:

תאנים: מאימתי אוקלין פרות האילן בשביעית, הפגים, משני ריחו, אוכל בהם פתו בשדה. בחלו, פוגם לתוך ביתו. וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע חגיב בפעשורות: (משנה שביעית ד, ז).
הרואה תאנה בחלום - תורתו משתמרת בקרבו שנאמר "נוצר תאנה יאכל פריה" (ברכות דף נו).
 למה נמשלה תורה כתאנה? שרוב האילנות הזית הגפן התמרה נלקטים כאחת והתאנה נלקטת מעט מעט, כך התורה היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשתיים. עליו נאמר "נוצר תאנה יאכל פריה" מהו יאכל פריה? פרי של תורה.

רימונים: קלפי רמון והנץ שלו, קלפי אגוזים והגלענין, יש להם שביעית ולדמיהן שביעית, הצבע, צובע לעצמו, ולא יצבע בשכר, שאין עושים סחורה בפרות שביעית: (משנה שביעית ז).
הרואה רימונים בחלום - אם תלמיד חכם הוא יצפה לתורה שנאמר "אשקך מיין הרקח מעסים רמני". ואם עם הארץ הוא יצפה למצוות שנאמר "כפלח הרמון רקתך" מאי רקתך? אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון. (ברכות נז).

אתרוג: אתרוג שנה לאילן בשלשה דרכים, ולירק בדרך אחד. שנה לאילן בערלה וברבעי, ובשביעית. ולירק בדרך אחד, שבשעת לקיטתו עשורו, דברי רבן גמליאל. רבי אליעזר אומר, שנה לאילן בכל דבר: (משנה בכורים ב). ונוהגים להתפלל שיזמין לו הקב"ה אתרוג נאה לסוכות.

על פרי האדמה מברך: **ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה.**
פיצד מברכין על הפרות. על פרות האילן אומר, בורא פרי העץ, חוץ מן היין, שעל היין אומר בורא פרי הגפן. ועל פרות הארץ אומר בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות אומר בורא פרי האדמה. רבי יהודה אומר, בורא מיני דשאאים: (משנה ברכות ו, א).

ברכה אחרונה מעין שלוש: ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, על:

אם אכל מזונות יאמר - המותיה ועל הפלפלה: אם שתה יין יאמר - הגפן ועל פרי הגפן: אם אכל פירות משבעת

מינים יאמר - העץ ועל פרי העץ:

ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחתה לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל הר ציון משכן כבודך. ועל מזבחך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה

ונברך עליה בקדשה ובטהרה:

בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה: כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך ה' אלהינו על הארץ: ועל המותיה ועל הפלפלה: | ועל פרי הגפן: | ועל הפרות: | על של א"י אומר: ועל מותיה ועל פלפלה: | ועל פרי גפנה: | ועל פרותיה: **ברוך אתה ה', על הארץ ועל:** המותיה ועל הפלפלה. | פרי הגפן | הפרות | ועל של א"י אומר: | ועל | מותיה | ועל פרי גפנה | ועל פרותיה:

הלכות טו' בשבט

ט"ו בשבט נקרא במשנה ראש השנה לאילנות, לענין ספירת השנים למטע רבעי ולענין מעשרות. למרות שחז"ל לא הזכירו יום זה כיום חג, מצאנו בכתבי הראשונים והגאונים שנהגו ביום זה כיום חג ונהגו לומר תפילות ופיוטים מיוחדים ליום זה. בקהילות ספרד שומעים על מנהג זה בשנת של"ט. ומוזכרו בספר "עבור שנים" רבי יששכר בן שושן זצ"ל מחכמי מרוקו שהתיישב בצפת בתקופה ההיא, וכך הוא כתב: "יום ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, לכך אין בו נפילת אפיים בתפלה ולא מתעניין בו, והאשכנזים יצ"ו נוהגין להרבות בו במיני פירות אילנות לכבוד שמו של יום". ומני אז השתרשו מנהגי ט"ו בשבט בקרב יהדות ספרד אשר הוציאו בעבורו ממון רב וכבדוהו בהדלקת נרות, בשירים ובתשבחות וכמיהה לארץ ישראל.

א. ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות לענין ערלה ולתרומות ומעשרות. אין אומרים בו תחנון, כי שמחת האילן משפיעה על שמחת האדם - "כי האדם עץ השדה" (עין שולחן ערוך קל"א, ו').

ב. נחלקו הדעות אם אומרים תחנון במנחה שלפניו (עין פ"ח) ונהגו לא לומר תחנון גם במנחה שלפניו (עין משנה ברורה ס"ק ב וכן החיים ס"ק קא).

ג. יש נוהגים ללמוד בליל ט"ו בשבט בסדר "פרי עץ הדר". ויש נוהגים להרבות בלימוד ענייני מעלות פירות הארץ ומעלת ארץ ישראל הכל לפי הלומדים וכפי הזמן.

ד. נוהגין להרבות באכילת פירות האילן בליל ובוים ט"ו בשבט, ומשתדלים שיהיו מהפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל. (עין מג"א קלא ס"ק טז, כף החיים ס"ק צו משנ"ב ס"ק לא).

ה. עדיף לאכול מפירות שגדלו בארץ ישראל ולברך עליהם תחילה אם הם מאותו סוג של פירות חו"ל (עין בן איש חי מוסות ואחרונים). יש לבדוק את הפירות מתולעים ושאר מזיקים.

ו. יש להקפיד במיוחד ביום זה על הברכות שמברך על הפירות שיהיו כדיון, ויהיו בכוונת הלב, כיון שבהם מביא האדם ברכה לפירות האילן. (עין ראש השנה טז ורש"י שם).

ז. כשמברך על הפירות יברך על הפרי החשוב ביותר קודם אם רוצה לאכול ממנו, והחשוב הוא זה הכתוב קרוב ביותר למילה "ארץ" בפסוק "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש". ולכן הסדר הוא: לחם לסוגיו, עוגות, יין, זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון, שאר פירות העץ, פירות האדמה, ברכת "שְׁהֵכֵל", ברכת הריח. אחרי הברכה כנ"ל - אין חשיבות לסדר האכילה.

ח. יתפלל בט"ו בשבט על אתרוג מהודר לסוכות. (עין לשון חכמים ח"א לח).

ט. מי שקנה פירות לא מעושרים שחננו קודם ט"ו בשבט וקנה פירות נוספים שחננו אחר ט"ו בשבט וגם הם אינם מעושרים - אינו יכול להפריש מפירות אלו על אלו וישאל שאלת חכם.

י. סדר הברכות נרמז במילים "מנע אש": מוֹנֵנוֹת - הַמוֹצֵי"א" מוֹנֵנוֹת. גִּפְן - בְּרָכָה עַל יֵינ. עֵץ - בְּרָכָה עַל פְּרֵי הָעֵץ מְשֻׁבָּעֵת הַמֵּינִים או פְּרֵי הָעֵץ אַחֵר אִם אֵין מְשֻׁבָּעֵת הַמֵּינִים (ולרמב"ם תמיד מברך על פרי שחביב עליו). אֲדָמָה - בְּרָכָה עַל פְּרֵי אֲדָמָה מְשֻׁבָּעֵת הַמֵּינִים או אַחֵר. שְׁהֵכֵל - בְּרָכָה עַל מֵימ וְכַדּוּמָה או בְּרָכָה עַל דָּבָר שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ בְּרָכָתוֹ. אִם יֵשׁ לְפָנָיו עוֹגָה וְיֵינ - קֵדָם בְּרָכָה "מוֹנֵנוֹת" עַל הָעוֹגָה וְאַחֵר קֵדָם הַגִּפְן עַל הַיֵּינ. אִם יֵשׁ יֵינ וְזֵית או תָּמָר בְּרָכָה קֵדָם עַל הַיֵּינ וְאַחֵר קֵדָם הָעֵץ.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לחפצות: ציפורה ויודישע לוי. שרה בת שמחה. בנימין יהודה. עור בן עישה. תקוה בת עישה. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת דרבה. מול בת עילה. אסתר בן רחל. רחמים בן סולשע. דרל בן אביגל. אילנה בת סלחה. ישי רחל לוי. חנה בת יהודה. עדן בת רחל. מיכל מוריה אדיר. יוסף בן מיכל. דוד בטון ד"ר. לוסת יוסף ושיר"ן בן דוד ד"ר.

להזרות נעדידי צה"ל ושביי ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה קין, צבי פלדמן. וכל החטופים והשבויים בעזה!

לעילוי נשמת: דוד ו' ז"ל. אלו"ה אברהם צוקרמן, רבי מנחם מלל. רבי יצחק שושן, רבי יעקב שושן, זשה טיש. סופר מנחם. יצחק דודי. מנחם חיים דודי. מיר חיים. ישראל אברהם טון. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטאם. אורן מועלם. אלו"ה מייטו. דוד גרסובר. מיר פולק. מרים קרדשם. עמוס דומי. סימנא במשה יהודה. יצחק זקן סולק. נעים משה. אמנון נסים וסולק שושן. אלים טובל. חידה שמעון. יפה וגור. זשה קלון. סימני בת רחל. לוי שבת משה עטרת. חנה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תרצה דודון. אסתר ועבר חיים. דניאל אלמליח. נחום הלוי. דוד טובל. מיכל עמר. אריה בן שמעון. צוהרת דוד. יצחק ולאה אסתרונ. אלו"ה אדיר. עיזה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה ויוסף שרעבי. מרים יהודה. שמואל למסטר. נעימה בת מליה. ליאור רחמים. זק טל. עליזה מועלם. עליזה כהן. שרה אלו"ה. דוד ופריחה כהן. שמעון בן רחל. אברהם אדיר. יוסף אלקובי. מיסאל ועקנין. חסיבה ששפוטש. עישה דודן. ברכה סופן. מכיח דודי. רפי עשור. איתי ופרני. מעין וסדר עשור. כמישה כהן. מרים בת רחל. טאה כהן. אילה שרד. אורטל מבורך. יצחק ושמה אילון. אורי יצחק אילון ד"ר. יצחק בן פנעה ז"ל. סרן יאיר יעקב שושן ד"ר.

ולע"נ תוספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנידור, שושנה רוז, רפאל פריצי, וציפיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. אברהם ולאה ציטרון ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיון בעלון זה בשעת התפילה